

RECENZIO

LINC ANNAMÁRIA

KERESZTEZETT SORSOK: A MAGYAR–UKRÁN KAPCSOLATOK TÖRTÉNELMI PERSPEKTÍVÁBAN

Fedinec Csilla – Tóth Norbert: *Romantikus jog – fapados gyakorlat. A magyar–ukrán szerződéses viszony*. TK Kisebbségkutató Intézet – L'Harmattan Kiadó: Budapest, 2022. 224 oldal.

Amikor két nemzet sorsa összefonódik a történelem viharos sodrásában, ott a diplomácia művészete és a jogi finomságok keverednek a valóság rideg talaján. Fedinec Csilla és Tóth Norbert könyve alapos elemzésként és egyúttal történelmi utazásként tárja elénk a száraz jogi tények mögött rejlő államközi kapcsolatok mélyebb, emberi dimenzióit. Az államközi szerződések élő kapcsolatok, amelyekben tükröződnek a nemzetek reményei, félelmei és törekvései.

A *Romantikus jog – fapados gyakorlat: A magyar–ukrán szerződéses viszony* című könyv Fedinec Csilla és Tóth Norbert szerzőpáros műve, amely a TK Kisebbségkutató Intézet és a L'Harmattan Kiadó gondozásában jelent meg 2022-ben Budapesten. A mű a magyar–ukrán államközi kapcsolatokra és különösen azok kisebbségi vonatkozásaira fókuszál, elemzést kínálva a magyar–ukrán alapszerződés jogi aspektusaira és azok gyakorlati alkalmazására. E témakör különös jelentőséggel bír a kelet-közép-európai régióban, ahol a történelmi események és a nemzeti kisebbségek helyzete kiemelt figyelmet érdemel. A kötet a jogi és történelmi összefüggések mellett a gyakorlati diplomácia megvalósulásokra is rávilágít, ezzel betöltve egy eddig hiányzó szerepet a regionális kapcsolatok tudományos vizsgálatában.

A könyv aktualitását a kelet-közép-európai geopolitikai helyzet változásai is indokolják, különös tekintettel a magyar–ukrán kapcsolatok dinamikájára, a kisebbségi jogok és a bilaterális szerződések iránti növekvő érdeklődésre. A mű hozzájárul a nemzetközi kapcsolatok elméleti és gyakorlati megértéséhez. A szerzők a könyv bevezetőjében rávilágítanak arra, hogy az azonos nemzethez tartozó, de más államokban élők támogatásának elve megtalálható az országok alkotmányi dokumentumaiban, amely különösen fontos a kisebbségi védelem szempontjából a két ország tekintetében.

A kötet három fő fejezetből áll, amelyeket az előszó előz meg, valamint az összegzés és bibliográfia zár le. Az első nagy fejezetben a magyar–ukrán államközi kapcsolatok történeti hátterét és a két állam közötti kétoldalú szerződéseket tárgyalja. A következő fejezet a magyar–ukrán alapszerződés jogi tartalmának elemzését, míg végezetül a Magyar–Ukrán Kisebbségi Vegyes Bizottság munkáját mutatja be, elsők között publikálva annak jegyzőkönyveit. A szerzők multidiszciplináris megközelítést alkalmaznak, amely a történelmi, jogi és politikai analízisek széles spektrumát felöleli. A források között szerepelnek törvények, nemzetközi szerződések, politikai dokumentumok és akadémiai kutatások.

Az Átmenet évei című fejezetben a szerzők a Szovjetunió felbomlását, Ukrajna függetlenedését, a magyar–ukrán kapcsolatok megalapozását és az 1991-es magyar–ukrán konzuli egyezményt elemzik. A fejezet fontos szerepet tölt be a kötet egészének kontextusában, mivel alapvető háttértudást biztosít a magyar–ukrán kapcsolatok kialakulásának történelmi és politikai körülményeiről. A Szovjetunió felbomlása és Ukrajna függetlenedése kulcsfontosságú események voltak mind a régió, mind a két ország közötti kapcsolatok szempontjából. Ezek az események meghatározták a két állam jövőbeli kapcsolatrendszerének alapjait, beleértve a kisebbségi jogok és a diplomáciai együttműködés kérdéseit is.

A *Magyar–ukrán alapszerződés* című fejezet alaposan körüljárja a két ország közötti szerződés jogi aspektusait és tartalmát. A szerzők részletes elemzést nyújtanak az alapszerződés különböző cikkeiről. Először a szerződés területi klauzuláját veszik górcső alá, amely a magyar–ukrán határok stabilitását és a területi integritás elismerését rögzíti. A fejezet továbbá foglalkozik a történelmi múlt szerepével, különösen a két ország közötti történelem meghatározó eseményeivel. Ezen elemek vizsgálata fontos, mivel ezek a történelmi események jelentős hatást gyakoroltak a jelenlegi politikai és társadalmi viszonyokra.

A szerzők emellett elemzik az alapszerződés olyan kulcsfontosságú részeit, mint az együttműködés alapelvei, biztonsági elvek és garanciák, a katonai együttműködés, a fegyverkorlátozás, valamint a két ország nemzetközi szervezeteken belüli együttműködése. Ezek a részletek rámutatnak arra, hogy a szerződés mennyire átfogó és hogyan próbálja kezelni a két ország közötti kapcsolatok összetett jellegét. A fejezet különös figyelmet fordít a kisebbségi jogokra, különösen a 17. cikkre, amely a nemzeti kisebbségek jogait tárgyalja. Ez a rész kritikus jelentőségű, hiszen a kisebbségi jogok kérdése az országok számára kiemelten fontos, és a szerződés ezen része az egyik leginkább vitatott aspektusa a két ország közötti kapcsolatoknak. A szerzők a nemzetközi jogi szempontok mellett a történelmi és politikai kontextust is figyelembe veszik, így lehetővé téve a szerződéses kapcsolatok mélyebb megértését és értékelését. A fejezet azonban nem csupán a szerződéses jogi aspektusaira összpontosít, hanem a szélesebb geopolitikai és történelmi keretbe is helyezi azokat, rávilágítva a kétoldalú szerződések és a kisebbségi jogok összefüggéseire a posztsovjét térségben.

A Magyar–Ukrán Kisebbségi Vegyes Bizottság munkáját tárgyalják meg a következő fejezetben részletesen a szerzők, tovább folytatva az előzőkben már elkezdett jogi és politikai kontextust, valamint a magyar–ukrán kétoldalú kapcsolatokat érintő kisebbségi kérdéseket. Ez a fejezet rendkívül jelentős a magyar–ukrán kapcsolatok megértésében, különösen a kisebbségi jogok és diplomácia együttműködés szempontjából. A fejezet az intézmény alapításától kezdve annak működési mechanizmusán át a gyakorlati tevékenységéig terjedő elemzést mutat be. A Magyar–Ukrán Kisebbségi Vegyes Bizottság a magyar–ukrán alapszerződés alapján jött létre, amelynek célja a kisebbségi jogok biztosításának elősegítése és a két ország közötti kisebbségi kérdések megvitatása volt. A fejezet részletesen tanulmányozza a bizottság üléseit, döntéseit és a tárgyalási témákat, azok széles körű hatásait és a kisebbségi jogok védelmére irányuló törekvéseket. A szerzők bemutatják, hogyan próbálták a bizottság ülései kezelni a kisebbségi jogok védelmét, kiemelve az egyes ülések jegyzőkönyveit és az azokon hozott döntéseket. A fejezetben rávilágítanak arra, hogy a bizottság munkája hogyan tükrözi a két ország közötti kisebbségi jogok iránti elkötelezettséget és a diplomáciai együttműködés jelentőségét, valamint hogy hogyan próbálták kezelni az e téren felmerülő kihívásokat.

A fejezet a kétoldalú megállapodások fontosságát és szerepét hangsúlyozza a nemzeti kisebbségek védelmében és integrációjában. A stabilitás és béke elérhetetlen a nemzeti kisebbségek megfelelő védelme nélkül. Az anyaországok és kisebbségeket befogadó államok egyaránt igyekeznek magas szintű védelmet biztosítani a kisebbségeknek, ám utóbbi esetben gyakorta a kisebbségek teljes társadalmi integrációja a végcél. Ezek a szerződések klasszikus alapvető jogokat rögzítenek, mint például az identitáshoz való jog, a nyelvi jogok, a kulturális és oktatási jogok, a médiahasználattal kapcsolatos jogok, a véleménynyilvánítás és az egyesülés szabadsága, valamint a vallásszabadság és a döntéshozatali folyamatokban való részvétel joga.

A fejezet kiemeli, hogy a megállapodások gyakran keretszerződések, amelyeket konkrét jogszabályokon vagy meghatározott ügyekre vonatkozó kormányközi megállapodásokon keresztül kell végrehajtani. A szerződések végrehajtása két kérdést foglal magába: a feleknek tiszteletben kell tartaniuk a kölcsönösen vállalt kötelezettségeiket és kétoldalú tárgyalásokat kell folytatniuk azokról az ügyekről, amelyek a szerződések tárgyát képezik. Ugyanakkor a szerződések végrehajtása általában nincs alávetve semmilyen jogi ellenőrzésnek, a végrehajtásuk a közös kormányközi bizottságok feladata. Ezeket a bizottságokat rendszeresen össze kell hívni és fel vannak hatalmazva arra, hogy ajánlásokat tegyenek a megfelelő kormányoknak a szerződések végrehajtására vagy akár módosítására.

A Fedinec Csilla – Tóth Norbert: *Romantikus jog – fapados gyakorlat. A magyar–ukrán szerződéses viszony* című könyv kiemeli, hogy mind az ukrán, mind a magyar alkotmány hangsúlyozza a határon túli nemzettársakért viselt felelősséget. Magyarország az intézményesítésre törekedett, amit jól példáz a státustörvény, ezzel szemben Ukrajnában a belső nemzetépítés volt a fókuszban. A könyv rámutat, hogy a kisebbségek helyzete

aszimmetrikus a két országban: Magyarországon kisebbségi szórványközösségek élnek, míg Ukrajnában a magyar közösség tömbben él, ami különös jelentőséggel bír a két ország viszonyában. Továbbá a polgári és etnikai nacionalizmus közötti dinamika is fontos téma a könyvben. A munka fontos hozzájárulás a nemzetközi kapcsolatok és a kisebbségi jogok területén, rávilágítva a két ország közötti összetett dinamikára, valamint a nemzeti identitás és a geopolitikai változások összefüggéseire. Ezáltal a könyv értékes betekintést nyújt mind a szakértők, mind pedig azok számára, aki érdeklődik a régió történelmi és jelenkori folyamatai iránt.